

**ИНЖЕНЕРЛІК ГРАФИКА
ЖӘНЕ КӘСІБИ БІЛІМ
ПРОБЛЕМАЛАРЫ**

**PROBLEMS OF ENGINEERING
AND PROFESSIONAL
EDUCATION**

**ПРОБЛЕМЫ
ИНЖЕНЕРНОЙ ГРАФИКИ
И ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО
ОБРАЗОВАНИЯ**

ISSN 2220-685X

Том • Volume

2

(53) 2019

Ғылыми-педагогикалық журнал
Scientific-pedagogical journal
Научно-педагогический журнал

Редакция алқасы

А. Хасанов (Түркия), В.И. Якунин (Ресей), Р. Авазов (Америка Құрама Штаттары), Ж.М. Есмұхан (Қазақстан), В.А. Плоский (Украина), Б.Н. Нұрмаханов (Қазақстан), Д.Ф. Кучкарова (Өзбекстан), В.И. Римшин (Ресей), Ж.Ж. Жанабаев (Қазақстан), А. Рей (Біріккен Араб Әмірліктері), Д.А. Тусупов (Қазақстан), Т.К. Мусалимов (Қазақстан), Н.Б. Қалабаев (Қазақстан), А.Р. Хазболатов (Қазақстан), Т. Аввад (Сирия), А.Ж. Жүсіпбеков (Қазақстан), С.К. Баймуканов (Қазақстан), Т.К. Самұратова (Қазақстан), А.С. Сарсембаева (Қазақстан), С.Б. Енкебаев (Қазақстан), Ж.А. Шахмов (Қазақстан), Р.Е. Лукпанов (Қазақстан).

Бас редактор

Әуез Кенесбекұлы Бәйдібеков

Editorial board

A. Hasanov (Turkey), V.I. Yakunin (Russia), R. Avazov (United States of America), J.M. Esmukhan (Kazakhstan), V.A. Ploskiy (Ukraine), B.N. Nurmahanov (Kazakhstan), D.F. Kuchkarova (Uzbekistan), V.I. Rimshin (Russia), Zh.Zh. Zhanabayev (Kazakhstan), A. Rghei (United Arab Emirates), D.A. Tusupov (Kazakhstan), T.K. Mussalimov (Kazakhstan), N.B. Kalabaev (Kazakhstan), A.R. Khazbulatov (Kazakhstan), T. Awwad (Syria), A.Zh. Zhussupbekov (Kazakhstan), S.K. Baimukhanov (Kazakhstan), T.K.. Samuratova (Kazakhstan), A.S. Sarsembayeva (Kazakhstan), S.B. Yenkebayev (Kazakhstan), Zh.A. Shakhmov (Kazakhstan), R.E. Lukpanov (Kazakhstan).

Chief Editor

Auuez Baidabekov

Редакционная коллегия

А. Хасанов (Турция), В.И. Якунин (Россия), Р. Авазов (Соединённые Штаты Америки), Ж.М. Есмұхан (Қазақстан), В.А. Плоский (Украина), Б.Н. Нұрмаханов (Қазақстан), Д.Ф. Кучкарова (Өзбекстан), В.И. Римшин (Россия), Ж.Ж. Джанабаев (Қазақстан), А. Рей (Объединённые Арабские Эмираты), Д.А. Тусупов (Қазақстан), Т.К. Мусалимов (Қазақстан), Н.Б. Қалабаев (Қазақстан), А.Р. Хазбулатов (Қазақстан), Т. Аввад (Сирия), А.Ж. Жусупбеков (Қазақстан), С.К. Баймуканов (Қазақстан), Т.К. Самуратова (Қазақстан), А.С. Сарсембасва (Қазақстан), С.Б. Енкебаев (Қазақстан), Ж.А. Шахмов (Қазақстан), Р.Е. Лукпанов (Қазақстан).

Главный редактор

Байдабеков Ауез Кенесбекович

web сайт: <http://bulprengpe.enu.kz>
e-mail: journal.enu@gmail.com

ISSN 2220 - 685X

© Л.Н. Гумилев ат. ЕҰУ

Ғылыми-педагогикалық журнал

**Инженерлік графика және кәсіби білім
проблемалары**

2 нөмір, 53 том (2019)

2010 жылдың 11 наурызынан шығады

Scientific-pedagogical journal

**Problems of engineering and professional
education**

Volume 53 (2019), Number 2

Published since March 11, 2010

Научно-педагогический журнал

**Проблемы инженерной графики и
профессионального образования**

Том 53 (2019), Номер 2

Издается с 11 марта 2010 года

Нур-Султан
2019

Инженерлік графика және кәсіби білім проблемалары
Problems of engineering and professional education **Проблемы инженерной графики и профессионального образования**

№ 2 (53)

Мазмұны
Contents Содержание

Панчук К.Л. Любчинов Е.В. Мясоедова Т.М.	Циклография как метод решения прикладных задач Циклография қолданбалы мәселелерді шешу әдісі ретінде ... Cyclography as a method for solving applied tasks	5
Nurmakhanov B.	Method of constructing a 2-picture ϕ -parametric nomogram Екі картиналы ϕ -параметрлік номограмма құру әдісі Способ построения 2-х картинной ϕ -параметрической номограммы	19
Бәйдібеков Ә.К. Қарабалин О.Т.	Болашақ мамандардың шығармашылықта композициялық ойлауын дамыту Развитие композиционного мышления будущих специалистов в творчестве Development of compositional thinking of future specialists in creativity	25
Кусебаев У.К. Куанышбаева А.А.	Спортпен айналысатын демалыс саябағын жобалау Проектирование парка отдыха со спортивным уклоном Projection of a leisure park with a sports cap	35
Садыкова Ж.М. Сагимбекова А.М.	Отличительные черты развития рынка рекламы Республики Казахстан Қазақстан Республикасы жарнама нарығы дамуының ерекшеліктері Distinctive features of the development of the advertising market of the Republic of Kazakhstan	44
Сагимбекова А.М.	Реклама как источник продвижения бизнеса Жарнама бизнесті жылжыту құралы ретінде Advertising as a source of business promotion	53

ҒТФХР 14.07.03**Ә.К. Бәйдібеков¹, О.Т. Қарабалин²**^{1,2}Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Нұр-Сұлтан,
Қазақстан(E-mail: 1a.baydabekov@mail.ru 2Oraz_74@mail.ru)**Болашақ мамандардың шығармашылықта композициялық
ойлауын дамыту**

Аннотация: Мақала жобалық қызмет шығармашылығында білім алушылардың композициялық ойлау маңыздылығын қарастырады. Дағды мен білік тәжірибесін пайдалана жобалық жұмысты ұйымдастыруда композициялық шешімнің ықпалына көңіл бөлінеді. Композициялық шеберлік нысанның көркем образын табуға, композициялық ойлауды қалыптастыруға және жетілдіруге көмектеседі. Болашақ дизайнер маман ғана емес кәсіби-тұлға ретінде қасиеттерін дамыту оның жалпы мәдениетін қалыптастыруды қарастырады. Мұндай үрдіс оқылатын арнайы пәндер мен берілген тапсырманы орындау арқылы, олардың дағдыларын бекітуге, теорияны тәжірибемен байланыстыруға және кәсіби шеберлігін дамытуға мүмкіндік береді. Бұл міндеттерді шешуге білім алушылардың жобалық қызметте тиімді құралдарының бірі ретінде формалды композиция тәжірибе жұмыстарын орындауда композициялық ойлаудың дамуын сипаттайды.

Кілт сөздер: кәсіптік білім беру педагогикасы, дизайн-білім беру, композициялық ойлау, бейнелеу өнері, жобалау қызметі.

DOI: <https://doi.org/10.32523/2220-685X-2019-53-2-25-34>

Бүгінде дизайн мамандығы бәріне таныс. Дизайн мамандық ретінде ғылымның түрлі саласымен тығыз байланыстағы заманауи стилдері бар өнер. Ол адамның күнделікті өмірі мен оны қоршаған ортамен тығыз байланысты. Кәсіби дизайнер мамандығының іс-әрекетінен шығармашылық ойлауды талап етеді. «Шығармашылық» сөзінің төркіні «шығару», «ойлап табу» деген мағына. Демек жаңа нәрсе ойлап табу, сол арқылы жетістікке қол жеткізу деп түсінуіміз. Философиялық сөздікте «шығармашылық – қайталанбайтын, тарихи қоғамдық мәні бар, жоғары сападағы жаңалық ашатын іс-әрекет» деп түсіндірілді. Көрнекті психолог Л. Выготский «шығармашылық» деп жаңадан ашатын әрекетті атаған [1]. С.Л. Рубинштейн шығармашылықты

«жаңа материалдық және рухани құндылықтар жасайтын қоғамдық мәні бар адам әрекеті» - деп түсіндіреді.

Дизайнердің шығармашылық іскерлігін дамытуға оның дағды деңгейін арттырып тұтастай алғанда білім алушылардың жан-жақты танымдық әрекетіне қалыптастыру міндеті жоғарғы оқу орындарында қойылатын талаптардың бірі.

Р.А. Дарменова шығармашылықтың дамуын «жеке тұлғаның шығармашылық қабілеттерінің, кәсіби шеберлігінің дамуы мен қалыптасуы, біріншіден, оқытудың қажеттілігіне және жағдайына байланысты, екіншіден, оқытудың, білім берудің және дамудың өзара байланысына; үшіншіден, оқу үрдісінің міндеттері, мазмұны, формалары және әдістерінің өзара байланысына қатысты болып келеді» [2]. Шығармашылық туралы маңызды мәселе көптеген зерттеушілердің назарын аударған. Ғалым Ростовцев, Н. Н. пікірінше «Танымдық іс-әрекет адамды шығармашылық қызметке итермелейді, алған білім мен дағдылар оны іс-әрекеттің жаңа тәсілдерін іздеуге, өзінің шығармашылық мүмкіндіктерін тексеруге мәжбүрлейді» [3, б. 46].

Психолог ғалым Р.Арнхейм өз тұжырымында «Қабылдау мен қабылдаудағы ойлау элементтері – ойлауда бірін-бірі толықтырады, адам танымы бірыңғай үрдіспен жүреді» [4, б. 107].

«Ойлау танымдық жұмысты жалғастырады және дамытады...» дейді ғалым Шорохов. Е.В. [5, б. 117].

Таным ойлаудың қозғаушы әрекеті, ал шығармашылық ойлау немесе ойлап табу дағды мен біліктің тәжірибемен өзіндік қолтаңбасы бар шығармадағы дизайнер маманның іс-қимылы. Осы ақыл-ойдың белсенді жұмысымен шығармашылық ойды жеткізетін құрал дағды мен білікті тәжірибеде білім алушыларға арнайы пән композицияны қарастырып дұрыс жолға қою қажет. Шығармашылықты талдауда ғалымдар еңбектеріне сүйене отырып, адамның іс-әрекетінің мүмкіндігінің арқасында тұлғаның шығармашылықта композициялық ойлаудың негізгі заңдылықтармен ережелер пайдалануына тоқталамыз.

«Композиция» латын тілінен аударғанда (лат. composition) белгілі бір бөліктерді біртұтас бүтін етіп құрастыру, алынған жақтар мен беттердің арақатынасы белгілі бір пішінді құрап компоновкілеу, шығармалау.

Композиция-көркем бейнені табудағы ұйымдастырушы негізгі компонент болып табылады. Туындыдағы және оның

бөліктеріне бірлік пен тұтастық береді. Композиция санатына үйлесімділік, бүтіндік мағанасымен тығыз байланысты, эстетиканың күрделі категориясына да жатады, ол кең көлемді, өнердің түрлі салаларында қолданылады. Композициялық заңдылықтар бізді қоршаған ортадан байқай аламыз, табиғаттағы өсімдіктер құрылымына зер сала, оны меңгере композиция заңдылықтары табылды, көркемдік табу заңдылықтарын құрастырып оған қол жеткізілді. Композиция ұғымы тереңде, оның құрылымының түсінігін тарихтан іздейміз. Тасқа бейнеленген суреттерден адам баласының композициялық алғаш ойлауы деп түсінуге болады. Ежелгі Мысыр, Грек, Қайта өрлеу дәуіріндегі өнер түрлерінен композиция дамуын байқаймыз.

XVIII-XIX ғысырларда композиция мәселелері туралы суретшілер, теоретиктер және өнер тарихшылары сұрақтарға тереңнен жауап іздеді. Композицияның функциясы анықталып бейнелеу өнерінде, шығармашылықта композицияны жетілдіру жолдарына ұмтылды және ол оқу пәні ретінде қарастырылды.

Білім алушылардың шығармашылық үрдісі таным іс-әрекетінен композициялық ойлаумен түйінделеді. Сондықтан болашақ дизайнердің кәсіби қасиеттерін дұрыс жолға қойып жетілдіруде, базалық композициялық ойлау негізгі қызметі болып табылады, ол шығармашылық ойлаудың және нысанның көркем бейнесін ашудағы білім алушының іс-қимылының белсенді үрдесі болып табылады.

Композициялық ойлауды дамыту үрдісі білім алушылардың арнайы ұйымдастырылған тәжірибелік іс-әрекеттің жетілдірумен басталады. Бұндай жаттығулар дизайнердің қызметінде көркемдік ерекшеліктер мен композициялық ойлауды қалыптастыруға заңдылықтар мен ережелерді үйреніп және дағдылануды жетілдіруге көмектеседі. В.Б. Устин, өз көзқарасын дизайнерлік шығармашылықта композицияны екі жақты ұғым ретінде қарастырды үрдісі және көркем шығармашылықтың нәтижесі ретінде [6].

Б.Ю. Усмановтың пікірі бойынша «Композициялық жұмыс - бұл көркем бейненің мағыналық ұйымдастырылуының тұтастығымен көрінуі, ішкі тәртіп пен үйлесім; бұл шығармашылық үрдіс бойынша белгілі бір функционалдық мазмұнда туындылар жасау. Дизайндағы композицияның мақсаты - заттардың утилитарлы ақталған пішіні, функционалдық, конструктивтік және

эстетикалық құндылығы. Құрылымы композиция заңдары бойынша қалыптасатын заттар осындай функционалдық және мақсатына ең жақсы жауап беретін конструктивтік ерекше заттар ... «Композиция» ұғымы жобалау үдісінде, жобаға және бұйымның өзіне қолданылады. Композиция теориясы бұйым құрылымының қалыптасуының заңдылықтарын зерттейді ... композиция пішіндер үйлесімділігін құрайды, яғни бөліктердің бір-бірімен дұрыс арақатынасы мен тұтастығы, заттар мен кешендердің массасы, көлемі, бөліктері мен басты бөлшектерінің байланысы» [7].

Композиция әдістері мен оның құрылымын түсінуде пән аралық байланыс теория мен тәжірибеде пайдалану қажет.

Тәжірибелік жаттығуларды орындауға сызу, сурет, түс тану, кескіндеме, композиция және т.б. пәндер бойынша жаттығулар мен тапсырмаларынан қалыптасқан дағды ықпал етеді. Сызу пәні арқылы білім алушы кеңістікте пішінді көріп, елестете және оны жазықтықта жан жағынан немесе перспективасын еркін орналастыра біледі. Суретте құрылымын тұрғызуда, кескіндеме түстік қатынасын табуда көмектеседі. Тәжірибелік жаттығулар орындау барысында студенттер көлемді-кеңістіктік құрылымын, тектоника, масштаб, пропорциясы, ырғағы, метр, контраст, нюанс, симметрия мен асимметрия және колорит сияқты композиция әдістерін үйренеді.

Заңдылықтар мен ережелерді терең түсіндіру мақсатында композицияда абстрактылы әдісі тәжірибеде орындалады. Композицияда абстрактылы жұмыстың орны туралы, әдістерін қолдану туралы Р.В. Паранюшкин суреттің мағыналық ойын картинада ұйымдастырылған сезім және эмоциясынан формальды композициялық бөліктерінен анықталады деп түсіндіреді.

Композицияның формальды жағы визуалды пішінді ұйымдастыруға қатысы, тек заңдылықтармен, қағидаларымен және оны құру құралдарымен байланысты кез келген енгізілген мағыналар мен мәндерден абстракциялы болжайды.

«Формальды композиция» ұғымы бірінші кезекте оның мазмұны тұрғысынан «шығарманың» сапалы жағына қатысты. Пішін ұйымдастыруға қатысы жоқ кез келген, мағыналар мен мәндер бұл жағдайда елембейді, ал пішін құрудың заңдылықтары мен қағидалары және құралдары басым. Сондықтан құрылатын композиция формальды сипатта болады, ал формальды

ұйымдастыру қағидасы композицияны құрудың ерекшелігі ретінде жалпы композициялық ұйымдастыру жағдайы болып табылады. Композицияның негізгі ұғымдарын үйренуде абстракциялау білім алушыларды, ең алдымен, композиция теориясының бастапқы ұғымдарын ұғыну қажеттілігінің алдына қояды, сол арқылы болашақ мамандарды оқытуда осы құралдың әмбебаптығын алдын ала анықтайды.

А.П. Ермолаев ойлаудың негізгі операцияларының біріне сүйене, зерттелетін объектінің қандай да бір белгілерін бөліп алып, субъект басқаларына алаңдамайды. Қоршаған ортаны тікелей сезімдік-бейнеде бейнелеу кезінде абстракция қабылдау және әрекет ету үшін бағдарлаушы болатын бір қасиеттерді бөліп алып, ал басқалары елемейді. Абстракция суретші үшін шындықтың жалпыланған бейнелерін қалыптастырудың табиғи құралы болып табылады, онда байланыс қызметі мен нысандардың қарым-қатынасы үшін маңызды болып табылады, оларды басқалардан шектейді. С.О. Хан-Магомедовтың пікірінше, натуралық шындыққа тікелей байланыстардың болмауы суретшіге қалып құрушы құралдарға назар аударуға мүмкіндік береді. «Сюжеттік және технологиялық нақтылықтан босатуға негізделген мұндай шекті абстракциялау стиль жасаушы ядроға өнердің кеңістіктік түрлерінің тіл деңгейінде жатқан элементтер мен заңдылықтар ғана қалады», - дейді автор.

Бейнелеу өнерін дәстүрлі композициясын меңгерген студент формальды композицияны бірден түсіне қоюы қиын. Себебі сезіммен қабылдау және нәрседен көру арқылы ойлау, қоршаған нәрсені нақты бейнелеу терең қарастырылған. Сондықтан бейнелеу өнерінен келген білім алушылар формальды композиция мағынасыз, нәрсесіз, эмоциялы «шашыранқы» және ойланбай орындалған жұмыс болып көрінеді. Бұны жою мақсатында теориялық дәрістер жүргізіліп және тәжірибе үстінде білім алушыларға нақты әдістерді және ондағы қателіктерді жоюға, тарихтан жинақталған тәжірибеден әдістерді терең меңгеру арқылы кәсіби сауаттылыққа апаратынын түсіндіру қажет. Формальды композиция бейнелеудегі көркем-композициядан және оның териялық ұғымымен ұйымдастыру үрдісінен бастартпайды, керісінше оны дизайнында кәсіби мақсатта пайдаланады.

Болашақ дизайнерлерді мамандыққа оқытудың бастапқы кезеңі формалды композиция әдістерінің кіріспесі емес ол шығармашылық жолдың бастамасы. Тәжірибелік үрдіс студенттерден нақты композициялық тапсырманы орындауды талап ету мен қатар ойлау қабілетін дамытып жетілдіреді.

О.В. Чернышев композиция ұғымының өзара тығыз байланысқан үш мағынасының әдістемелік мәнін анықтаудан бастау керек екенін ұсынады:

- 1) шығарма ретінде,
- 2) бейнелеу материалын құрылымдық ұйымдастырудың ерекше формасы ретінде,
- 3) шығармашылық үрдіс ретінде.

1) Шығарма адам қызыметінен туындаған нәтиже. Адам шығармада объективті заңдардың құрылымдарынан: объект, субъект, нәрсе, мақсат, әдіс, шарттар, құралдар, рәсімдер, өнім, нәтиже арқылы іке асырады. Композиция ұғымының мазмұнын студенттің оқу тапсырмасын орындау барысында жасалған шығарма ретінде нақтылауға болады.

2) Композиция мазмұны мен түсінігі, көркем-композициялық шығармашылықты формальды композицияның әдістері мен құралдарымен композициялық тұтастай көру негізіне қол жеткізу. Бейнелеу материалын құрылымдық ұйымдастырудың ерекше формасы, оның жасалу жолымен көркем-мәнерлі пішініне жету.

3) Шығармашылық - ойлап табу, таным іс-әрекеті. Осы салада студенттердің оқу үрдісінде субъект ретінде кәсіби қызметінің әдіс, құралдары және дағды мен біліктерінің іс-қимылы [8].

Сонымен формальды композицияның әдістемелік мақсаты көркем-композициялық шығармашылыққа композицияның категориялары мен ұғымдары жүйесінің басты мазмұнын құрайтын қағидалардың, әдістер және құралдардың жиынтығы негізінде қол жеткізілетінін көрсетеді.

Формальды композиция жүйесінде оқыту мен тәрбиелеу үрдісі кәсіби ойлауға болашақ дизайнерді шығармашылыққа жетелейді. Болашақ маманның ойы логикалы және жүйелі тұтас ғана емес, икемді, пластикалы, динамикалы, жарқын бейнелі мазмұнда болуы қажет. Шығармашылық ойды жеткізуге жинаған білімдерімен жүйелі тұтастыққа, мақсаттарын байыта

құра білу қажет. Нәзік сезіммен ойлау шығармашылық шешімде психологиялық кедергілер мен қиындықтан өту болып табылады.

Арнайы оқу орындарында болашақ дизайнерлерді шығармашылыққа баулау мен қабілетін дамыту қадамы композиция бойынша тәжірибелік тапсырма жұмыстарды орындаудан басталады. Білім алушыларға формальды композиция маңыздылығын түсіндіре теориялық және тәжірибелік жұмыстар әдістері оқылады. Тұтастық құру мақсатын, логикалық, көркем бейнелеу және материалдық-техникалық әдістері, жобаны көркем ұйымдастыру жүйесі, көркем-бейнелеу, композициялық-мәнерлеу құралдары формальды композицияның тәжірибесінде орындалады. Бұл дизайнер маманды кәсіби шығармашылыққа даярлау құрылымы. Сондықтан формальды композиция дизайнер мамандығын оқыту үрдісінде кіріспе пән ретінде қаралмайды.

О.В. Чернышев «Формальды композицияның тәжірибелі курсы дизайнердің кәсіби шығармашылығының базалық моделі ретінде әрекет етеді, онда білім алушылардың шығармашылық қабілеттерін және жобалау-көркемдік шеберлігін дамыту міндеттерін шешу мен бірге формальды құрастырудың әдіснамалық жүйелері мен көркемдік-композициялық құралдарының негізгі кешені пысықталады. Бұл жеке тұлға ретінде дизайнердің тұтас дамуы үшін іргетас қаланатын шығармашылық тәжірибе» деп тұжырымдайды [8].

Сезім, қабылдау, елестету, ұғымдар, пайымдаулар, ақыл-ойдан шығару, орнату, бағалау, интерпретация, алдын алу және т. б. шығармашылық үдеріс барысында ойдың өзгеріске ұшырауы тәжірибеде нәтижелі қалып сипаттамасы. Бұл объективті үрдістің мақсатты композициялық ойлауда студенттердің оларды саналы өзгертуі мен өзін-өзі дұрыстауы, пайымдауы дағды қалыптасуы болып табылады. Демек жаттығуда композициялық ойлау таным-сезіну-ұйымдастыру үрдісінен шығармашылыққа жетеді.

Формальды композициядағы тәжірибелік жұмыс қиында ұзақ уақытпен мінезді талап ететін үрдіс, сондықтан уақытылы жалықтырмас үшін тапсырмаларды өзгертіп және оны қиындатпау керек.

Көркемдік-композициялық пішіндер табу мен жобалық шығармашылық саласындағы тәжірибелік жұмыста студенттер өз қателіктерін нақты мысалдарда көрсету қажет және педагог назар аударып отырып, оған барынша ықпал етуі тиіс. Мұндай күрделі

мәселер білім алушылардың өз тарапынан табылып және оны дұрыстауға жұмыстанса, келесі жолы қателік жібермеуге және оны дұрыстауға әдіс табатыны белгілі.

Осы негізге орай мақсатымыз композициялық ой өрістің терең бір тақырыпқа ұштастырып, білім алушыларды шығармашылықпен ойлауға дағдыландырамыз.

Шығармашылық ойды жеткізуде негізгі орындаушы композиция арқылы, заңдылықтарға сүйене қиялды жеткізу. Дегенмен ережелермен заңдылықтарды әр уақыт қатаң ретімен сақтап отыру емес, дағдыға сүйену. Дағды тәжірибеден жинақталып оны шығармашылықта композициялық ойлап орындауға әкеледі.

Білім алушыларға берілген тапсырма дизайнерлік идеяларын генерациялау және ойларын батыл көркем бағыттау мен шығармашылық іс-әрекетке итермелеу болып табылады. Шығармашылық жұмыста білік және дағдысын нақты көрсете алатын лайықты білім алушы, болашақ дизайнер өз композициясын жедел құрастыруға, қойылған шығармашылық міндеттерді кәсіби түрде шешуге үйренеді.

Әдебиет тізімі

1. Выготский Л.С. Психология развития человека. – М.: Изд-во Смысл; Эксмо, 2005. – 1136 с.
2. Дарменова Р.А. Сәндік-қолданбалы қолөнер арқылы болашақ мамандардың кәсіби шығармашылығын қалыптастыру // Педагогикалық Ғылымдар Академиясының хабаршысы. – 2015.- №1. – Б. 92 – 96.
3. Ростовцев Н.Н. и др. Рисунок, живопись, композиция: Хрестоматия: уч. пособие для студентов ХГФ пед. институтов [Текст] / Н.Н. Ростовцев. – М.: Просвещение, 1989. - 207 с.
4. Арнхейм Р. Визуальное мышление [Текст] / Р. Арнхейм // Хрестоматия по общей психологии. – М.: Педагогика, 1981. - 486 с.
5. Шорохов, Е.В. Основы композиции: учеб. для студентов худож.-граф. фак. пед. ин-тов. - 2-е изд., перераб. и доп. [Текст] / Е.В. Шорохов. – М.: Просвещение, 1986. - 207 с.
6. Устин В.Б. Композиция в дизайне. Методические основы формообразования в дизайнерском творчестве.–М.: Астрель, 2007. –239 с.
7. Усманов Б.Ю. Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук. – Д.: 2014. – 242 с.
8. Чернышев О.В. Формальная композиция. Творческий практикум. – Мн.: Харвест, 1999. – 312 с.

А.К. Байдабеков¹, О.Т. Карабалин²

^{1,2}*Евразийский национальный университет им. Л.Н.Гумилева, Нур-Султан, Казахстан*

Развитие композиционного мышления будущих специалистов в творчестве

Аннотация: Статья рассматривает значимость композиционного мышления студентов в творчестве проектной деятельности. Особое внимание уделяется влиянию композиционного решения в организации проектной работы с использованием навыков и умений. Композиционное мастерство помогает находить художественное изображение объекта, формировать и совершенствовать композиционное мышление. Развитие качеств будущего дизайнера, как специалиста, так и профессионала, предполагает формирование его общей культуры. Такой процесс позволяет закрепить их навыки, связывать теорию с практикой и развивать профессиональное мастерство посредством выполнения изучаемых специальных дисциплин и заданных заданий. Для решения этих задач студенты характеризуют развитие композиционного мышления при выполнении опытных работ формальной композиции как одного из эффективных средств проектной деятельности.

Ключевые слова: педагогика профессионального образования, дизайн, композиционное мышление, изобразительное искусство, проектная деятельность.

А.К. Baidabekov¹, О.Т. Karabalin²

^{1,2}*L.N.Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan*

Development of compositional thinking of future specialists in creativity

Abstract: The article considers the importance of compositional thinking of students in the work of project activities. Particular attention is paid to the influence of the composite solution in the organization of project work using skills and abilities. Compositional skills help to find an artistic image of the object, to form and improve compositional thinking. The development of the qualities of the future designer, both specialist and professional, involves the formation of his General culture. This process allows them to consolidate their skills, associate theory with practice and develop professional skills through the implementation of the studied special disciplines and assigned tasks. To solve these problems, students characterize the development of compositional thinking in the

performance of experimental works of formal composition as one of the effective means of project activity.

Key words: pedagogy of professional education, design, compositional thinking, fine arts, project activities.

References

1. Vygotski L.S. Psihologia razvitia cheloveka [Development of higher mental functions] (Moscow, Izd-vo Cmusl, 2005). [in Russian]
2. Dardenova R.A. Sandi-qoldanbaly oner arqyly bolashaq mamandardyn kasibi shygarmashylygyn qalyptastyry [Formation of professional creativity of future specialists through arts and crafts] (Bulletin Academy Of Pedagogical Sciences, 2015). [in Kazakh]
3. Rostovsev N.N. Risynok, jivopis, kompozisia [Drawing, painting, composition: reader: textbook for students] (Moscow, Posveshenie, 1989). [in Russian]
4. Arnheim R. Vizualnoe myshlenie. Hristomatria po obshei psihologi [Visual thinking. Reader in General psychology] (Moscow, Pedagogy, 1981). [in Russian]
5. Shorohov E.V. Osnova kompozisi [Fundamentals of composition] (Moscow, Posveshenie, 1986). [in Russian]
6. Ustin V.B. Kompozisia v dizaine [Composition in design] (Moscow, Astrel, 2007). [in Russian]
7. Usmanov B.Yu. Dissertazia na soiskanie [Thesis for the degree of candidate of Sciences] (Dushanbe, 2014). [in Russian]
8. Chernyshev O.V. Formalnay kompozisia [Formal composition] (Minsk, Hervest, 1999). [in Russian]

Автор (лар) ға ұсынымдар

- Мақала Word бағдарламасында терілген және электронды нұсқасымен, қағазға басылып өткізілуі тиіс (басқа қаладағы авторларға электронды нұсқасын өткізуге болады).
- Қарпі: мәтін үшін – Times New Roman – 14 кегль;
- Пішімі А4, беттің параметрлері: сол, оң, асты және үсті жағы – 2,5 см. Абзацтық шегіну – 1,25 см. Түзілу – ені бойынша; қатар аралық интервал – 1,0 қатар.
- Кестелер мен суреттерде нөмірлері көрсетілген толық атаулары көрсетілуі тиіс. Өлшем бірліктері СИ Халықаралық бірліктер жүйесіне сәйкес болу керек.
- Мақаланың жалпы көлемі кестелер мен суреттерді, қолданылған әдебиеттерді қосқанда 4-7 беттен кем болмауы керек.
- Бөлек қағазда автор (лар) туралы мәліметтер: аты-жөні толық, ғылыми атағы, ғылыми дәрежесі, лауазымы, жұмыс орны (мекеменің немесе ұйымның атауы), толық пошталық мекен-жайы, телефон нөмірі және e-mail.
- Журналда мақаланы жарыққа шығару мүмкіндігі туралы шешім мақалаға жазылған тәуелсіз ғалымдардың екі пікірі (рецензия) және редакция алқасының бір мүшесінің ұсынымы негізінде қабылданады. Пікір беруші мақаланың ғылыми бағытына сәйкес болу керек және жарияланатын мақаланың мазмұнына, яғни теориялық маңыздылығына, тәжірибелік құндылығына және жаңа екендігіне жауапты.
- Автор бір нөмірде 2 мақаладан артық жариялауға құқы жоқ.

Recommendations

- An article (electronic version is sufficient for foreign authors) should be typed MS Word program and presented in electronic form with mandatory listing of the text.
- Font –Times New Roman - 14 pt.
- Format A4, Margins: left, right - 2,5 cm; top, bottom - 2.5 cm; Paragraph - 1.25 cm. Line spacing - 1,0.
- The tables and illustrations with their numbers and names should be given in full, the unit labeling in accordance with the International System of Units SI.
- The total volume of articles, including tables, illustrations and references of at least 4-7 pages.
- Information about the author: name, academic degree and title, place of work and position, full mailing address, telephone number, e-mail should be given on a separate sheet.
- The conclusion about the possibility of the publication of articles in the journal shall be based on two independent scientists review and recommendation by a member of the editorial board. The reviewer must comply with the scientific direction of the article and is responsible for the content of the published article, i.e., of theoretical significance, practical value of the novelty article recommender.
- The author can publish no more than two articles in the same issue.

Рекомендации авторам

- Статья должна быть набрана в программе Word и представлена в электронном варианте с обязательной распечаткой текста (для иногородних авторов достаточен электронный вариант).
- Шрифт: для текстов – Times New Roman – 14 кегль;
- Формат А4, поля : левое, правое – 2,5 см, верхнее, нижнее – 2,5 см. Абзацный отступ – 1,25 см. Выравнивание – по ширине; Междустрочный интервал – 1,0 строки.
- В таблицах и иллюстрациях с указанием их номеров все наименования следует давать полностью, единицы измерений обозначать в соответствии с Международной системой единиц СИ.
- Общий объем статьи, включая таблицы, иллюстрации и список литературы не менее 4–7 страниц.
- На отдельном листке следует привести сведения об авторе (-ах): Ф.И.О., ученая степень и звание, место работы и должность, полный почтовый адрес, номер телефона, e-mail.
- Заключение о возможности публикации статей в журнале выносится на основании 2 рецензии независимых ученых и рекомендации одного из членов редколлегии журнала. Рецензент должен соответствовать научному направлению статьи и несет ответственность за содержание публикуемой статьи, т.е. за теоретическую значимость, практическую ценность и новизну рекомендуемой статьи.
- Автор имеет право на публикацию в одном номере не более 2-х статей.

МАҚАЛАЛАРҒА ҚОЙЫЛАТЫН ТАЛАПТАР

Жалпы ережелер

- Ғылыми -педагогикалық журналдың құрылтайшысы Л.Н. Гумилев ат. Еуразия ұлттық университеті.
- Журналдың мақсаты – қолданбалы геометрия және инженерлік графика, дизайн, сәулет, құрылыс және техниканың басқа салаларының, сонымен қатар техникалық және гуманитарлық білім беру бойынша жаңа идеяларды, ғылым мен кәсіби білім берудің шешілмеген мәселелерін, жаңа дайындалған жаңалықтар мен зерттеулерді мамандарға жеткізу.
- Журналда ғылымдардың, магистранттардың, докторанттардың, өндірісшілердің және мұғалімдердің басыңқы сипаттағы және ғылыми-тәжірибелік маңызы бар ғылыми зерттеулерінің нәтижелері мен жетістіктерін жарыққа шығару. Мұнда инженерлік және компьютерлік графика, дизайн, сәулет, құрылыс және басқа техникалық ғылымдар, сабақ беру әдістемесі, жас ғалымдардың зерттеулері, магистранттардың, докторанттардың зерттеулерінің көкей-кесті проблемалары бағытындағы шолу, проблемалық және пікір талас тудыратын мақалалар, техникалық білім беру проблемалары бойынша ғылыми семинарлардың материалдары жарияланады.
- Журналда мақаланы жарыққа шығару мүмкіндігі туралы шешім мақалаға жазылған тәуелсіз ғалымдардың екі пікірі (рецензия) және редакция алқасының бір мүшесінің ұсынымы негізінде қабылданады.
- Жариялау тілі– қазақша, орысша және ағылшынша.
- Мерзімділігі – жылына 6 рет.
- Есепке алғашқы қойылған нөмірі және мерзімі - № 10761-11.03.2010.
- ҚР мәдениет және ақпарат министрлігінің Ақпарат және мұрағаттар Комитетінде қайта тіркелген куәлік нөмірі және мерзімі № 14168 – Ж – 18.02.2014.

REQUIREMENTS TO ARTICLES

General provisions

- The founder of the academic journal is the Eurasian National University L.N. Gumilyov.
- The purpose of the academic journal is to bring new ideas, problem questions of science and professional education, new research and development of a wide range of specialists in applied Geometry and Engineering Graphics, Design, Architecture, Construction and other engineering industries, as well as the scope of technical and humanitarian education.
- The journal highlights the results and achievements of research scientists, graduate students, doctoral students, teachers and industrialists having priority or scientific and practical significance. It publishes research articles: review, problem, discussion on topical issues of research in the following areas: Engineering and Computer Graphics, Design, Architecture, Construction and other technical sciences, pedagogy, teaching and research of young scientists, graduate students, doctoral students, as well as materials science workshops; problems of technical education, etc.
- A member of the editorial board shall make the conclusion about the possibility of the publication of articles in the journal based on two independent scientists review and recommendation.
- Publication language - Kazakh, Russian and English.
- Periodicity - six issues per year.
- Number and date of registration of the primary - №10761 - 11.03.2010.
- Number and date of registration in the Committee of Information and Archives of the Ministry of Culture of the RK information number 14168 - ZH - g 18/02/2014.

ТРЕБОВАНИЯ К СТАТЬЯМ

Общие положения

- Учредителем научно-педагогического журнала является Евразийский национальный университет имени Л.Н.Гумилева.
- Цель журнала – донести новые идеи, проблемные вопросы науки и профессионального образования, новые разработки и исследования широкого круга специалистов по прикладной геометрии и инженерной графике, дизайну, архитектуре, строительстве и других отраслей техники, а также сферы технического и гуманитарного образования.
- В журнале освещаются результаты и достижения научных исследований ученых, магистрантов, докторантов, производственников и преподавателей, имеющих приоритетный характер или научно-практическое значение. В нем публикуются научные статьи: обзорные, проблемные, дискуссионные по актуальным проблемам исследований по следующим направлениям: инженерной и компьютерной графике, дизайну, архитектуре, строительстве и другие технические науки, педагогике преподавания, исследования молодых ученых, магистрантов, докторантов, а также материалы научных семинаров; проблем технического образования и т.д.
- Заключение о возможности публикации статей в журнале выносится на основании 2 рецензии независимых ученых и рекомендации одного из членов редколлегии журнала.
- Язык публикации– казахский, русский и английский.
- Периодичность – 6 номеров в год.
- Номер и дата первичной постановки на учет - № 10761-11.03.2010 г.
- Номер и дата перерегистрации в Комитете информации и архивов Министерства культуры информации РК № 14168 – Ж – 18.02.2014 г.

Мақаланың құрылымы

- МРНТИ (ғылыми-техникалық ақпараттың мемлекетаралық рубрикаторы) – сол жақ жоғарғы бұрышында.
- Автор (- лар) туралы ақпарат – аты-жөні толық, ғылыми атағы, ғылыми дәрежесі, лауазымы, жұмыс орны (мекеменің немесе ұйымның атауы); елдің атауы (жақын және алыс шетелдегі авторлар үшін), e-mail.
- Мақаланың атауы.
- Жарияланатын мақаланың андатпасы мемлекеттік, орыс және ағылшын тілдерінде болу керек. Андатпаның көлемі 5-6 сөйлем немесе 500 баспа белгілері (мәтін 1/3 бет).
- Кілт сөздері 10 сөзден аспау керек.
- Мақаланың мәтіндік бөлігі. Мақаланың мәтінде көрсетілуі тиіс: мәселенің тұжырымы; мәселенің зерттеулерін талдау; зерттеудің мақсаты мен міндеттері; материалды таныстыру және ғылыми зерттеулер нәтижелерін тұжырымдау; қорытындысы.
- Қолданылған әдебиет.

Structure of the article

- MRNTI (interstate rubricator of scientific and technical information) – placed in the upper left corner.
- Information about authors - full name, title, academic degree, position, place of work (name of institution or organization); name of the country (for foreign authors), e-mail.
- Article title
- Abstract published in Kazakh, Russian and English languages. The volume of abstract is 5-6 sentences or 500 words (1/3 page of text).
- Keywords are not more than ten words.
- The text of the article should be reported: formulation of the problem, the analysis of the research problem, the goal and objectives, the presentation of material and the study received research results conclusions.
- References.

Структура статьи

- МРНТИ (межгосударственный рубрикатор научно-технической информации) – в левом верхнем углу.
- Сведения об авторе (авторах) – ФИО полностью, ученое звание, ученая степень, должность, место работы (наименование учреждения или организации); наименование страны (для авторов ближнего и дальнего зарубежья), e-mail.
- Название статьи.
- Аннотация публикуемой статьи на государственном, русском и английском языках. Объем аннотации 5-6 предложения или 500 печатных знаков (1/3 страница текста).
- Ключевые слова не более 10 слов.
- Текстовая часть статьи. В тексте статьи должны отражаться: постановка задачи; анализ исследования проблемы; цель и задачи исследований; изложение материала и обоснования полученных результатов исследования; выводы.
- Используемая литература.

За содержание статьи ответственность несет автор

Отпечатано в типографии ЕНУ им. Л.Н. Гумилева

Выпускающий редактор
к.т.н., профессор У. Кусебаев

Технический редактор
Г. Тулеуова

Издательство ЕНУ
Научно-педагогический журнал
«Проблемы инженерной графики и профессионального образования»
№ 2 (53). - 2019. - 71 с.
Тираж - 300 экз. Заказ – 2

Дизайн
Ж. Садыкова

Адрес редакции:

010000, Республика Казахстан,
г. Нур-Султан, ул. Кажымукан, 13,
ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, корпус УЛК №6, 505-кабинет.
Тел.: 8 (7172) 70-95-00 (вн. 33 506)

web сайт: <http://bulprengpe.enu.kz>
e-mail: journal.enu@gmail.com